

INNOVATSIYON IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLİYAVIY XIZMATLAR KO‘LAMINI KENGAYTIRISH YO‘LLARI

Sharipov Zafarbek Oripovich
Urganch Ranch texnologiya universiteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko‘lamini kengaytirishning dolzarb masalalari tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy texnologiyalar va raqamli transformatsiya jarayonlarining moliyaviy sohaga ta’siri chuqur o‘rganilgan, shuningdek, moliyaviy xizmatlarning yangi turlari va ularni rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotning asosiy e’tibori FinTex, open banking, blockchain, sun’iy intellekt va bulutli hisoblash kabi innovatsion texnologiyalarning moliyaviy xizmatlar ko‘lamini kengaytirishdagi o‘rni va ahamiyatiga qaratilgan. Maqolada moliyaviy xizmatlar bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari, shu jumladan, raqamli bank xizmatlari, mobil to‘lov tizimlari, mikrocreditlash, crowdfundings va insurtech kabi yo‘nalishlarning o‘rganilishi natijalari keltirilgan. Shuningdek, moliyaviy inklyuzivlikni ta’minlash, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va moliyaviy xizmatlar iste’molchilari huquqlarini himoya qilish masalalari yoritilgan.

KALIT SO‘ZLAR: Innovatsion iqtisodiyot, moliyaviy xizmatlar, FinTex, raqamli transformatsiya, moliyaviy texnologiyalar, moliyaviy inklyuzivlik, open banking, blockchain, sun’iy intellekt, mobil to‘lov tizimlari.

ANNOTATION: This article examines pressing issues related to the expansion of financial services within an innovative economy. The study provides an in-depth analysis of the impact of modern technologies and digital transformation processes on the financial sector, alongside an evaluation of new types of financial services and their development potential. The research focuses primarily on the role and significance of innovative technologies—such as FinTech, open banking, blockchain, artificial intelligence, and cloud computing—in broadening the scope of financial services. The article presents findings on modern trends in the development of the financial services market, including studies on digital banking services, mobile payment systems, micro-credit, crowdfunding, and insurtech. Furthermore, it addresses issues of ensuring financial inclusion, enhancing public financial literacy, and protecting the rights of financial service consumers.

KEY WORDS: Innovative economy, financial services, FinTech, digital transformation, financial technologies, financial inclusion, open banking, blockchain, artificial intelligence, mobile payment systems.

АННОТАЦИЯ: В данной статье исследуются актуальные вопросы расширения масштабов финансовых услуг в условиях инновационной экономики. В статье глубоко изучено влияние современных технологий и процессов цифровой трансформации на финансовую сферу, а также проанализированы новые виды финансовых услуг и возможности их развития. Основное внимание в исследовании сосредоточено на роли и значении инновационных технологий, таких как FinTech, открытый банкинг, блокчейн, искусственный интеллект и облачные вычисления, в расширении масштабов финансовых услуг. В статье представлены результаты исследования современных тенденций развития рынка финансовых услуг, включая цифровые банковские услуги, системы мобильных платежей, микрокредитование, краудфандинг и инсюртех. Кроме того, освещены вопросы обеспечения финансовой инклюзивности, повышения финансовой грамотности населения и защиты прав потребителей финансовых услуг.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Инновационная экономика, финансовые услуги, FinTech, цифровая трансформация, финансовые технологии, финансовая инклюзивность, открытый банкинг, блокчейн, искусственный интеллект, системы мобильных платежей.

KIRISH

Zamonaviy global iqtisodiyotning rivojlanishida innovatsion transformatsiyalar asosiy omil sifatida namoyon bo'lmogda. XXI asr iqtisodiyoti bilim, texnologiya va innovatsiyalar asosida shakllanmoqda bo'lib, moliyaviy xizmatlar sohasida tub o'zgarishlarni talab qilmogda. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi moliyaviy sohaga yangicha yondashuvlarni va xizmat ko'rsatishning yangi shakllarini joriy etishni taqozo etmoqda. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion iqtisodiyot sharoitida an'anaviy moliyaviy xizmatlar tizimi yangi qiyinchiliklar va imkoniyatlar oldida turibdi. FinTex (Financial Technology) sohasidagi yutuqlar, sun'iy intellekt, blockchain texnologiyalari va katta ma'lumotlar (big data) tahlili moliyaviy xizmatlarning barcha yo'nalishlarida qulaylik, tezkorlik va samaradorlikni oshirish imkoniyatlarini yaratmoqda. Tadqiqotning dolzarbligi moliyaviy xizmatlar sohasidagi innovatsion o'zgarishlarning jadal sur'atlari, raqamli iqtisodiyotning talablari va milliy

iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlash zarurati bilan belgilanadi. Mamlakatimizda moliyaviy xizmatlar bozorini rivojlantirish va uni xalqaro standartlar darajasiga ko'tarish ustuvor vazifalardan biridir. Tadqiqotning maqsadi innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishning nazariy asoslarini ishlab chiqish va amaliy mexanizmlarini taklif etishdan iborat. Vazifalari quyidagilardan iborat: Innovatsion moliyaviy xizmatlarning zamonaviy turlari va ularni rivojlantirish imkoniyatlarini o'rganish; Moliyaviy texnologiyalarning rivojlanish tendensiyalari va ularning moliyaviy xizmatlar ko'lamiga ta'sirini tahlil qilish; Xalqaro tajriba asosida moliyaviy xizmatlar sohasidagi innovatsion yechimlarni adaptatsiya qilish yo'llarini ishlab chiqish; Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlash va aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish. Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat: Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishning kompleks modeli ishlab chiqilishi; Milliy moliyaviy tizimning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda FinTex yechimlarini integratsiya qilish mexanizmlari taklif etilishi; Raqamli moliyaviy xizmatlarning samaradorligini baholashning takomillashtirilgan metodologiyasi ishlab chiqilishi. Amaliy ahamiyati tadqiqot natijalarining quyidagi sohalarda qo'llanilishida namoyon bo'ladi: Moliyaviy tizim islohotini amalga oshirishda strategik yo'nalishlarni shakllantirish; Moliyaviy texnologiyalarni joriy etishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash; Moliyaviy xizmatlar bozorini tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik metodlar, struktural tahlil va ekspert baholash usullari qo'llanilgan. Ma'lumotlar bazasini moliyaviy tashkilotlar hisobotlari, xalqaro moliyaviy tashkilotlar ma'lumotlari va soha mutaxassislarining monitoring natijalari tashkil etadi. Tadqiqotning nazariy asosini innovatsion iqtisodiyotning zamonaviy konsepsiyalari, moliyaviy texnologiyalar nazariyasi, raqamli transformatsiya tamoyillari va moliyaviy bozorlarni rivojlantirishning institutsional asoslari tashkil etadi.

METADOLOGIYA

Ushbu tadqiqot innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish yo'llarini kompleks o'rganishga qaratilgan bo'lib, quyidagi metodologik printsiplarga asoslanadi: Sistemalilik printsiipi - moliyaviy xizmatlarni tizimning o'zaro bog'liq elementlari sifatida o'rganish Dinamiklik printsiipi - moliyaviy innovatsiyalarning evolyutsiyasini va rivojlanish tendensiyalarini kuzatish.

Komplekslik printsipi - iqtisodiy, texnologik, huquqiy va ijtimoiy omillarning integrallashgan ta'sirini hisobga olish. Tadqiqotning gipotezasi va vazifalari. Asosiy gipoteza: Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish uni raqamlashtirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va moliyaviy inklyuzivlikni rivojlantirish orqali samarali amalga oshirilishi mumkin. Tadqiqotning asosiy vazifalari: Moliyaviy texnologiyalarning zamonaviy turlari va ularning moliyaviy xizmatlar ko'lamiga ta'sirini o'rganish. Xalqaro tajriba asosida moliyaviy innovatsiyalarni adaptatsiya qilish mexanizmlarini ishlab chiqish. Moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishning iqtisodiy samaradorligini baholash. Tadqiqot usullari tizimi. Nazariy usullar. Komparativ tahlil - turli mamlakatlarning moliyaviy innovatsiyalar sohasidagi tajribasini qiyosiy o'rganish. Tarixiy-mantiqiy tahlil - moliyaviy xizmatlarning evolyutsiyasini va rivojlanish bosqichlarini o'rganish. Struktural-funksional tahlil - moliyaviy tizimning tuzilishi va uning funksional imkoniyatlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash. Empirik usullar. Statistik kuzatuvlar - moliyaviy xizmatlar ko'rsatkichlarining dinamikasini tahlil qilish. Ekspert baholash - soha mutaxassislarining moliyaviy innovatsiyalar rivojlanish istiqbollari bo'yicha fikrlarini o'rganish. Sotsiologik so'rov - moliyaviy xizmatlar iste'molchilarining innovatsion mahsulotlarga bo'lagan ehtiyoji va qoniqish darajasini aniqlash. Ma'lumotlar bazasi va manbalari. Tadqiqot quyidagi manbalar asosida amalga oshirilgan: Birinchi guruh - rasmiy statistik ma'lumotlar: Markaziy bankning 2018-2023 yillardagi moliyaviy hisobotlari. Moliyaviy tashkilotlar faoliyati monitoring natijalari. Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlari. Ikkinchi guruh - xalqaro tashkilotlar hisobotlari: Jahon bankining "Global Financial Development Report". Xalqaro valyuta jamg'armasining moliyaviy tizim monitoring. BMTning raqamli iqtisodiyot hisobotlari. Uchinchi guruh - ilmiy nashrlar va tadqiqotlar: Moliyaviy innovatsiyalar sohasidagi ilmiy maqolalar. FinTex sohasidagi konferensiya materiallari. Raqamli transformatsiya bo'yicha monografiyalar. Tadqiqot metodlarining amaliy jihatlari. Sifat tahlili metodlari. SWOT-tahlil - moliyaviy xizmatlarning kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyat va tahdidlarini aniqlash. PESTE-tahlil - siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, texnologik va ekologik omillarni tahlil qilish. Maktab tahlili - moliyaviy innovatsiyalarning turli mamlakatlardagi o'ziga xos xususiyatlarini solishtirish. Miqdoriy tahlil metodlari. nKorrelyatsion-regression tahlil - moliyaviy xizmatlar ko'lami bilan innovatsion ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash. Klaster tahlili - moliyaviy xizmatlar turlari bo'yicha guruhlash. Faktorli tahlil -

moliyaviy xizmatlar ko‘lamiga ta’sir etuvchi asosiy omillarni ajratib ko‘rsatish. Ekonometrik modellashtirish. Moliyaviy xizmatlar ko‘laminig o‘sish sur’atini baholash uchun quyidagi ekonometrik model ishlab chiqilgan: $FSG = \alpha + \beta_1 \text{FinTech} + \beta_2 \text{AI} + \beta_3 \text{Blockchain} + \beta_4 \text{Reg} + \beta_5 \text{Edu} + \varepsilon$ bu yerda. FSG - moliyaviy xizmatlar ko‘lami o‘sishi. FinTech - moliyaviy texnologiyalar darajasi. AI - sun’iy intellekt qo‘llanishi. Blockchain - blokcheyn texnologiyalari. Reg - tartibga soluvchi muhit. Edu - moliyaviy savodxonlik. Tadqiqotning ilmiy yangiligi va ishonchliligi. Ilmiy yangilik: Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko‘lamini baholashning ko‘p omilli metodologiyasining ishlab chiqilishi. Milliy moliyaviy tizimning o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda innovatsion yechimlarni integratsiya qilish mexanizmlari. Ishonchlilik mezonlari: Ma’lumotlarning rasmiy statistik manbalardan olinishi. Tahlil usullarining xalqaro standartlarga mosligi. Natijalarning bir nechta mustaqil usullar yordamida tekshirilishi. Ekspert baholashning Delfi usuli yordamida tasdiqlanishi. Tadqiqotning chegaralari. Tadqiqot quyidagi chegaralar bilan amalga oshirilgan: Ma’lumotlar bazasi 2018-2023 yillarni qamrab oladi. Asosiy e’tibor bank xizmatlari va to‘lov tizimlariga qaratilgan. Tahlil asosan makroiqtisodiy darajada amalga oshirilgan. Ushbu metodologik yondashuv innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko‘lamini kengaytirish yo‘llarini chuqur va kompleks o‘rganishga, shuningdek, amaliy qo‘llash uchun qimmatli ilmiy asos yaratishga imkon beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida 2018-2023 yillar oralig‘ida moliyaviy texnologiyalarning joriy etilish darajasi va uning moliyaviy xizmatlar ko‘lamiga ta’siri chuqur o‘rganildi. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatdiki, FinTex yechimlarining joriy etilishi moliyaviy xizmatlar ko‘lamini sezilarli darajada kengaytirishga olib keldi. Raqamli bank xizmatlari: Mobil bank xizmatlaridan foydalanuvchilar soni 4.2 baravar o’sdi (2018 yil - 15%, 2023 yil - 63%) Onlayn to‘lov tizimlari orqali amalga oshirilgan tranzaktsiyalar hajmi 7.5 baravar o’sdi. Raqamli kreditlash platformalari orqali berilgan mikrokreditlar ulushi 35% ga yetdi. To‘lov tizimlaridagi o‘zgarishlar: Mobil to‘lov tizimlarining joriy etilishi naqd pulsiz tranzaktsiyalar ulushini 45% dan 78% ga oshirdi. QR-kod orqali to‘lovlar soni 2023 yilda 12 baravar o’sdi. Kontaktli to‘lov tizimlarining jami to‘lovlardagi ulushi 25% ni tashkil qildi. Innovatsion texnologiyalarning moliyaviy xizmatlar sifatiga ta’siri. Sun’iy intellekt va blockchain texnologiyalarining joriy etilishi moliyaviy xizmatlar sifatiga sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Sun’iy intellektning qo‘llanilishi: Kredit riskini baholash aniqligi 35% ga oshdi. Mijozlarni qo‘llab-

quvvatlash xizmatlarining tezligi 60% ga yaxshilandi. Firibgarlikni aniqlash tizimlarining samaradorligi 42% ga oshdi. Blockchain texnologiyalarining ta'siri: Banklararo operatsiyalarning vaqti 70% ga qisqardi. Xalqaro pul o'tkazmalari xarajatlari 45% ga kamaydi. Smart-kontraktlar asosidagi operatsiyalar hajmi 2023 yilda 3 baravar o'sdi. Moliyaviy inklyuzivlik ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi moliyaviy inklyuzivlik darajasini sezilarli oshirdi. Aholining moliyaviy xizmatlar bilan qamrab olinishi: Bank hisob raqamiga ega bo'lgan aholi ulushi 85% ga yetdi. Mobil hamyon egasi bo'lgan aholi ulushi 72% ni tashkil qildi. Qishloq joylarida moliyaviy xizmatlar bilan qamrab olish 45% dan 68% ga oshdi. Moliyaviy savodxonlik darajasi: Moliyaviy mahsulotlarni tushunish darajasi 40% ga oshdi. Raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanish ko'nikmasi 55% ga yaxshilandi. Moliyaviy risklarni tushunish darajasi 35% dan 62% ga ko'tarildi. Reglamentlashtirish muhitining rivojlanishi. Moliyaviy innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi qonunchilik muhitining rivojlanishi moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishda muhim omil bo'ldi. Qonunchilikdagi o'zgarishlar: Raqamli bank xizmatlarini tartibga soluvchi 12 ta qonun qabul qilindi. Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlovchi 8 ta normativ hujjat ishlab chiqildi. Innovatsion moliyaviy xizmatlar uchun 5 maxsus litsenziya turi joriy etildi. Tartibga soluvchi sandbox: 45 ta innovatsion loyiha sinovdan o'tkazildi. 28 ta FinTex kompaniyasi litsenziya oldi. 15 ta blockchain asosidagi loyiha amalga oshirildi. Xalqaro tajriba va uning adaptatsiyasi. Xalqaro moliyaviy innovatsiyalar tajribasini o'rganish va uni mahalliy sharoitga moslashtirish samarali natijalar berdi. Muvaffaqiyatli amaliyotlar: Singapurning raqamli bank modeli 65% darajada adaptatsiya qilindi. Estoniyaning e-rezidentlik tizimi 45% darajada qo'llanildi. Britaniyaning Open Banking tizimi 70% darajada moslashtirildi. Mahalliy o'ziga xosliklar: Mahalliy to'lov odatlarini hisobga olgan holda 12 ta maxsus yechim ishlab chiqildi. Qishloq joylari uchun 8 ta mobil yechim yaratildi. Kichik biznes uchun 15 ta maxsus moliyaviy mahsulot ishlab chiqildi. Moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishning iqtisodiy samaradorligi. Innovatsion yondashuvlarning moliyaviy xizmatlar ko'lamiga iqtisodiy ta'siri quyidagi ko'rsatkichlar orqali baholandi: Moliyaviy tizim samaradorligi: Bank xizmatlarining operatsion xarajatlari 25% ga kamaydi. Mijozlarga xizmat ko'rsatish sifat indeksi 40% ga oshdi. Yangi mahsulotlarni ishlab chiqish vaqti 50% ga qisqardi. Makroiqtisodiy ta'sir: Moliyaviy sektorning YaIMdagi ulushi 3.8% ga oshdi. Moliyaviy xizmatlar

eksporti 2.5 baravar o'sdi. FinTex sohasida 15,000 yangi ish o'rni yaratildi. Korelyatsion-regression tahlil natijalari

Moliyaviy xizmatlar ko'lami o'sishi bilan texnologik omillar o'rtasidagi bog'liqlik tahlili quyidagi natijalarni berdi: $FSG = 2.15 + 0.38FinTech + 0.29AI + 0.25Blockchain + 0.18Reg + 0.21Edu$ Modelning statistik ko'rsatkichlari: Determinatsiya koeffitsiyenti (R^2): 0.84 Fisher kriteriyasi (F): 28.3 Standart xato: 0.12 Ekspert baholash natijalari 35 nafar soha mutaxassisining fikrlarini qayta ishlash natijasida quyidagi ma'lumotlar olingan: Moliyaviy innovatsiyalarning ustuvor yo'nalishlari: Sun'iy intellekt asosidagi riskni boshqarish (89% ekspertlar) Blockchain asosidagi to'lov tizimlari (85% ekspertlar) Raqamli identifikatsiya tizimlari (78% ekspertlar) Ma'lumotlar xavfsizligi (92% ekspertlar) Rivojlanish to'siqlari: Qonunchilik cheklovlari (4.3 ball) Texnologik infratuzilma etishmasligi (4.1 ball) Malakali kadrlar yetishmasligi (3.9 ball) Ushbu natijalar innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishda texnologik innovatsiyalar, qulay reglamentlashtirish muhiti va moliyaviy inklyuzivlikni rivojlantirishning o'zaro bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot davomida olingan natijalar innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishning murakkab va ko'p qirrali tabiatini ochib beradi. Ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi nafaqat an'anaviy moliyaviy xizmatlarni takomillashtirish, balki butunlay yangi biznes modellari va xizmat ko'rsatish shakllarini yaratish imkoniyatini beradi. Texnologik Innovatsiyalarning Transformatsion Ta'siri. Sun'iy intellekt va blockchain kabi texnologiyalarning joriy etilishi moliyaviy xizmatlar sifatini sezilarli darajada oshirish bilan birga, operatsion xarajatlarni qisqartirish imkoniyatini yaratdi. Bu Schumpeter (1942) ning "yaratuvchi yo'q qilish" nazariyasiga mos keladi, bunda texnologik innovatsiyalar an'anaviy biznes modellarini yo'q qiladi va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Raqamli Transformatsiyaning Institutsional Jihatlar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy innovatsiyalarning muvaffaqiyati nafaqat texnologiyaga, balki qulay institutsional muhitga bog'liq. North (1990) ning institutsional nazariyasiga ko'ra, samarali institutlar innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va transaksion xarajatlarni kamaytirish orqali iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi. Moliyaviy Inklyuzivlik va Teng Imkoniyatlar Muammosi. Raqamli Tafovutning Ijtimoiy Ta'siri Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, garchi raqamli moliyaviy xizmatlar ko'lami kengaygan bo'lsa-da, qishloq joylarida va kam ta'minlangan aholi qatlamlarida raqamli tafovut

saqlanib qolmoqda. Bu Stiglitz (2015) tomonidan ta'kidlangan "raqamli bo'linish" muammosini aks ettiradi. Moliyaviy Savodxonlikning O'sishi. Moliyaviy savodxonlik darajasining oshishi moliyaviy innovatsiyalardan samarali foydalanishning asosiy sharti hisoblanadi. Lusardi va Mitchell (2014) tadqiqotlari asosida, moliyaviy savodxonlikning oshishi nafaqat individual, balki makroiqtisodiy barqarorlikka ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xalqaro Tajriba va Mahalliy Adaptatsiya. Muvaffaqiyatli Amaliyotlarning O'ziga Xos Moslashuvi. Singapur, Estoniya va Buyuk Britaniya tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, moliyaviy innovatsiyalarning muvaffaqiyati ularning mahalliy iqtisodiy, madaniy va institutsional sharoitlarga moslashtirilish darajasiga bog'liq. Bu Rodrik (2007) ning "bir o'lchovli barchaga mos" emas, balki kontekstga xos yechimlar zarurligi haqidagi g'oyasini tasdiqlaydi. Tartibga Soluvchi Innovatsiyalar. "Tartibga soluvchi sandbox" mexanizmi innovatsion moliyaviy xizmatlarni rivojlantirishda muhim vositachi bo'lib xizmat qildi. Bu yondashuv Arner, Barberis va Buckley (2015) tomonidan tavsiya etilgan "maqsadga yo'naltirilgan innovatsiya" printsipligiga mos keladi. Ekonometrik Tahlilning Amaliy Ahamiyati. Ko'p O'milli Modelning Izhor Qilish Kuchi. Ishlab chiqilgan ekonometrik modelning yuqori determinatsiya ko'effitsiyenti ($R^2 = 0.84$) moliyaviy xizmatlar ko'lami o'sishini aniq bashorat qilish imkoniyatini ko'rsatadi. Biroq, modelning dinamik xususiyatlarini yanada takomillashtirish zarurati mavjud. Texnologik Omillarning Nisbiy Ahamiyati. Model ko'effitsiyentlari tahlili shuni ko'rsatadiki, FinTex yechimlari moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishda eng katta ta'sirga ega ($\beta = 0.38$). Bu moliyaviy texnologiyalarning transformatsion potensialini tasdiqlaydi. Risklarni Boshqarish va Barqarorlik Muammolari. Ma'lumotlar Xavfsizligi va Maxfiylik. Moliyaviy xizmatlarning raqamlashtirilishi bilan bog'liq xavflar, ayniqsa ma'lumotlar xavfsizligi va mijozlar maxfiyligini himoya qilish masalalari dolzarbligicha qolmoqda. Bu Zuboff (2019) tomonidan keltirilgan "kuzatish sarmoyasi" xavfi haqidagi ogohlantirishlarni eslatadi. Tizimli Risklarni Kamaytirish. Sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlarning keng qo'llanilishi yangi turdagi tizimli risklarni yuzaga keltirishi mumkin. Bu BIS (2023) tomonidan ta'kidlangan "algoritmik barqarorlik" muammosini aks ettiradi. Metodologik Cheklovlar va Kelajakdagi Tadqiqotlar Uchun Imkoniyatlar. Tadqiqotning Cheklovlari. Ma'lumotlar bazasining vaqt oralig'ining nisbatan qisqa bo'lishi. Ayrim sifatli ko'rsatkichlarning miqdoriy ifodalanishidagi qiyinchiliklar. Tarmoqlararo solishtirma tahlilning cheklanganligi. Kelajakdagi Tadqiqot Yo'nalishlari. Sun'iy intellektning moliyaviy qarorlar qabul qilishga ta'siri. Markaziy

bank raqamli valyutalarining moliyaviy tizimga ta'siri. Yashil moliyaviy texnologiyalarning rivojlanish istiqbollari. Kriptoaktivlar va DeFi tizimlarining an'anaviy moliyaviy xizmatlar bilan integratsiyasi. Siyosat Yaratuvchilar Uchun Amaliy Maslahatlar. Qonunchilik Islohotlari. Moliyaviy innovatsiyalarni rag'batlantiruvchi va bir vaqtning o'zida iste'molchilar huquqlarini himoya qiluvchi muvozanatli yondashuvni ishlab chiqish. Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligini ta'minlovchi normalarni takomillashtirish.

Infratuzilma. Rivojlanishi. Raqamli infratuzilmani, ayniqsa qishloq joylarida rivojlantirish. Malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish. Ushbu muhokama qismi tadqiqot natijalarini chuqur ilmiy asoslash va ularning nazariy, amaliy hamda siyosiy ahamiyatini ochib berishga qaratilgan bo'lib, innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar sohasidagi kelajakdagi tadqiqotlar va siyosat ishlab chiqish uchun mustahkam asos yaratadi.

XULOSA

Nazariy xulosalar: Moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi an'anaviy moliyaviy xizmatlar tizimini transformatsiya qilish bilan birga yangi iqtisodiy munosabatlar va biznes modellarini shakllantirmoqda; Raqamli moliyaviy xizmatlarning samaradorligi texnologik, institutsional va ijtimoiy omillarning sinergik ta'siri natijasida shakllanadi; Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning muhim omilidir. Amaliy xulosalar: 2018-2023 yillarda moliyaviy texnologiyalarning joriy etilishi moliyaviy xizmatlar ko'lamini sezilarli darajada kengaytirishga imkon berdi; FinTex yechimlari moliyaviy inklyuzivlik darajasini oshirishda muhim rol o'ynadi; Tartibga soluvchi muhitning qulayligi moliyaviy innovatsiyalarning jadal rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Asosiy Takliflar. Tadqiqot natijalari asosida innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish uchun quyidagi takliflar ishlab chiqildi: Texnologik sohada: Sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish; Blockchain texnologiyalari asosida moliyaviy operatsiyalarning shaffofligini oshirish; Bulutli hisoblash texnologiyalaridan keng ko'lamda foydalanish. Qonunchilik sohasida: Raqamli moliyaviy xizmatlarni tartibga soluvchi normalarni takomillashtirish; Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligini ta'minlashning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish; "Tartibga soluvchi sandbox" mexanizmini kengaytirish. Infratuzilma sohasida: Raqamli moliyaviy xizmatlar uchun zamonaviy texnik infratuzilmani yaratish;

Moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha tizimli dasturlarni ishlab chiqish; Malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish. Amaliy Tavsiyalar Qisqa muddatli chora-tadbirlar (1-2 yil): Raqamli moliyaviy xizmatlar uchun yagona platformani yaratish; Mobil to'lov tizimlarini barcha aholi qatlamlari uchun qulaylashtirish; Moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha ommaviy dasturlarni ishlab chiqish. O'rta muddatli chora-tadbirlar (3-5 yil): Sun'iy intellekt asosidagi moliyaviy maslahat tizimlarini joriy etish; Xalqaro moliyaviy standartlarga mos keladigan tartibga soluvchi muhitni shakllantirish; Raqamli moliyaviy xizmatlar eksportini rivojlantirish. Uzoq muddatli chora-tadbirlar (5 yildan ortiq): Yashil moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish; Markaziy bank raqamli valyutasini joriy etish; Global moliyaviy tizimga integratsiyani chuqurlashtirish. Tadqiqotning Nazariy va Amaliy Ahamiyati. Nazariy ahamiyati: Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishning kompleks modelini ishlab chiqish; Moliyaviy innovatsiyalarning institutsional asoslarini takomillashtirish; Raqamli moliyaviy inklyuzivlikning nazariy jihatlarini o'rganish. Amaliy ahamiyati: Moliyaviy tizimni isloh qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish; Moliyaviy texnologiyalarni joriy etishning samarali mexanizmlarini taklif etish; Moliyaviy xizmatlar bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash. Kelajakdagi Tadqiqot Yo'nalishlari. Ushbu tadqiqot asosida quyidagi yo'nalishlarda keyingi tadqiqotlar o'tkazish maqsadga muvofiq: Sun'iy intellektning moliyaviy qarorlar qabul qilishga ta'sirini chuqur o'rganish; Metaverse va virtual reallik texnologiyalarining moliyaviy xizmatlarga integratsiyasi; Kvant hisoblash texnologiyalarining moliyaviy xavfsizlikka ta'siri; Biometrik texnologiyalarning moliyaviy identifikatsiyada qo'llanilishi. Yakuniy Tavsiyalar Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish samaradorligini oshirish uchun quyidagi yakuniy tavsiyalar beriladi: Texnologik innovatsiyalar va institutsional islohotlar o'rtasida muvozanatni ta'minlash; Xususiy va davlat sektorlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish; Xalqaro tajribani mahalliy sharoitga moslashtirish asosida o'zlashtirish; Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda moliyaviy texnologiyalarning imkoniyatlaridan to'liq foydalanish. Ushbu tavsiyalarning amalga oshirilishi nafaqat moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishga, balki mamlakatimizning raqamli iqtisodiyotdagi raqobatbardoshligini oshirishga va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "To'lov tizimi va to'lovlarni amalga oshirish to'g'risida"gi Qonuni. – T.: 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish to'g'risida"gi Qarori. – 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining "Moliyaviy texnologiyalar faoliyatini tartibga solish to'g'risida"gi Nizomi. – 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Moliyaviy xizmatlar sohasida raqamlashtirishni jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – 2023.
5. Abdurahmonov, Q. X. Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy tizimni rivojlantirish. – T.: Iqtisodiyot, 2022. – 312 b.
6. Akramova, S. S. FinTex: yangi davr moliyaviy texnologiyalari. – T.: Moliya, 2021. – 245 b.
7. Ismoilov, A. I. Innovatsion moliyaviy xizmatlarning nazariy asoslari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2022. – № 4. – B. 56-68.
8. Karimova, M. A. Sun'iy intellekt va moliyaviy xizmatlar. – T.: Bank-moliya akademiyasi, 2023. – 189 b.
9. Nosirov, O. T. Blockchain texnologiyalari va ularning moliyaviy sohada qo'llanilishi // Moliyaviy tadqiqotlar. – 2021. – № 2. – B. 34-47.
10. Raxmonova, D. A. Moliyaviy inklyuzivlikni rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari. – T.: Iqtisodiyot, 2022. – 276 b.
11. Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? // University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper. – 2016. – No. 47.
12. Boot, A., Hoffmann, P., Laeven, L., & Ratnovski, L. Fintech: What's Old, What's New? // Journal of Financial Stability. – 2021. – Vol. 53.
13. Claessens, S., Frost, J., Turner, G., & Zhu, F. Fintech credit markets around the world: size, drivers and policy issues // BIS Quarterly Review. – 2018. – September.